

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilainsäädännön ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 100/2017 vp)

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto otsikon mukaisesta hallituksen esityksestä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Hallituksen esityksen mukaiset lain uudistamisen tavoitteet ovat perusteltuja. Alkoholi aiheuttaa merkittäviä haittoja ja kustannuksia yhteiskunnalle, mutta luo myös suuren määrän hyvinvointia työpaikkojen ja verotulojen muodossa. Haittojen vähentyessä elinkeinopoliittisten näkökohtien painoarvo alkoholipolitiikassa voidaan aikaisempaan verrattuna korottaa. MTK:n mielestä alkoholipolitiikkaa on syytä johdonmukaisesti, mutta maltillisesti vapauttaa.

Kotimainen vilja on alkoholijuomateollisuuden perusta

Alkoholijuoma- ja etanoliiteollisuus sekä panimo- ja virvoitusjuomateollisuus ovat merkittäviä kotimaisen viljan käyttäjiä. Alkoholin valmistukseen käytetään kotimaista viljaa satoja miljoonia kiloja vuosittain. Arvion mukaan alkoholituotantoon liittyvä alkutuotanto työllistää yli tuhat henkilöä. Pelkästään mallasohraa tuotetaan vuosittain noin 450 000 tonnia ja sen kysyntä määräytyy kotimaisen oluen kulutuksen mukaisesti. Kaupoissa myytävän oluen suurimman sallitun alkoholiprosentin korotuksella voi olla vaikutusta kotimaisen ja ulkomaisen oluen kilpailutilanteeseen ulkomaisen tarjonnan lisääntyessä.

MTK:n mielestä elinkeinopoliittisten näkökohtien huomioimista alkoholipolitiikassa voidaan siis maltillisesti lisätä verrattuna aikaisempaan. Alkoholilain muutoksilla kotimaista viljaa käyttävän alkoholijuomateollisuuden kilpailukykyä voidaan parantaa ja vientiä lisätä.

MTK tukee alkoholijuomateollisuuden esittämää markkinointikeinojen (esim. mainonta ja verkkokauppa) aikaisempaa vapaampaa käyttöä vientimarkkinoilla. Viennin kasvattamiseksi olisi välttämättä saatettava kotimainen alkoholijuomateollisuus tässä suhteessa tasaveroiseen kilpailuasemaan vientimarkkinoilla.

Anniskelun ja ulosmyyntioikeuksien sääntelystä

MTK kannattaa hallituksen esityksen mukaisia anniskeluravintoloita ja pienpanimoita sekä viinitiloja koskevien säännösten keventämistä ja uudistamista. Käsityksemme mukaan hallituksen esitys tulee selvästi parantamaan anniskeluravintoloiden toimintaedellytyksiä.

Käsityöläisöluiden vähittäismyyntilupajärjestelmä ja anniskeluravintoloiden aukioloaikoja ja anniskelualueita koskevat säädösmuutosehdotukset ovat monelta osin alan toimijoiden esittämien vaatimusten mukaisia. Esimerkiksi käsityöläisöluiden ulosmyyntioikeuden salliminen on hyvä uudistusesitys, joka toteutuessaan vahvistaa uutta yritystoimintaa - vaikkakin ulosmyyntioikeuden toteuttamisen yksityiskohdista alan yritykset ovat vielä esittäneet joitakin hyvin perusteltuja toiveita.

Valitettavasti maaseudun matkailu- tai pitopalveluyrityksiä koskevilta osiltaan hallituksen esitys ei kevennä vaan lisää sääntelyä. Suljettuina yksityistilaisuuksina juhlia järjestävien matkailu- ja pitopalveluyritysten toimintaedellytyksiä kiristetään merkittävästi.

STM:stä saadun tiedon mukaan esitetyn lain 85 §:ä tulkitaan siten, että anniskelulupaa vailla olevan pitopalveluyrityksen juomatarjoilu (=asiakkaan omien juomien kaataminen laseihin ilman palkkiota) suljetuissa yksityistilaisuuksissa olisi sallittua vain silloin, kun tilaisuutta ei järjestetä saman yrityksen/yrityksen itse omistamissa toimitiloissa. Omissa toimitiloissa järjestetyissä juhlatilaisuuksissa alkoholijuomien tarjoilutyö olisi kiellettyä, vaikka siitä ei perittäisi mitään palkkiota. Anniskelulupaa vailla oleva pitopalveluyrittäjä ei myöskään saisi palvella asiakkaitaan noutamalla asiakkaan tilaamat ja omistamat juomat Alkosta tai muusta laillisesta myyntipaikasta.

Esitetyn lain näin ankara tulkinta voi johtaa siihen, että jopa sadat nykyisin täysin laillisesti ilman anniskelulupaa toimivat pitopalveluyritykset olisivat pakotettuja joko lopettamaan liiketoimintansa tai hakemaan toiminnalleen anniskeluluvan. Toisin sanoen jatkaessaan elinkeinotoimintaansa heidät pakotettaisiin anniskeluravintolan pitäjiksi. Vaihtoehtoisesti ko. pitopalveluyritykset joutuisivat siirtämään omistamansa toimitilan toisen henkilön tai oikeushenkilön (esim. kiinteistöosakeyhtiö) nimiin.

Hallituksen esittämässä muodossa lain 85 § lisäisi byrokratiaa ja yritysten hallinnollista taakkaa. Se myös estäisi pitopalveluyrityksiä palvelemasta asiakkaitaan sekä yrityksen että asiakkaiden haluamalla tavalla. Kysymyksessä olisi hyvin vanhanaikainen kieltoihin ja rajoituksiin perustuva sääntelymalli, joka ei kuulu nykyaikaiseen ja vapaampaan alkoholipolitiikkaan. Pitopalveluyritysten tosiasiallinen kieltä tai merkittävä rajoitus toimia juhlapalvelujen tarjoajana voi myös johtaa joillakin alueilla terveen kilpailun estymiseen juhla- ja pitopalvelujen tarjonnassa.

Jo vakiintuneen suomalaisen juhla-perinteen mukaisesti suuri osa häistä ja merkkipäiväjuhlista järjestetään pitopalveluyritysten avulla. Pitopalveluyritys hoitaa mm. juhlien ruuan ja juoman tarjoilun. Juhlia pidetään yleisesti työväentaloilla, nuorisoseuroilla, kylätaloilla ja vastaavissa paikoissa sekä tietysti pitopalveluyritysten omissa toimitiloissa. Yhteinen piirre näille juhlille on se, että kysymyksessä on suljettu yksityistilaisuus, joka järjestetään tilauksesta. Ko. yritykset eivät myöskään ole yleisölle avoimia ravintoloita. Anniskelulupaa vailla olevina pitopalveluyritykset eivät koskaan myy alkoholiannoksia, ts.

ne eivät ole anniskeluravintoloita. Sen vuoksi ne eivät tietenkään voi myöskään ottaa asiakkaan omien alkoholijuomien tarjoilusta (=laseihin kaataminen) mitään palkkiota.

Alkoholin tarjoilu ja nauttiminen eivät ole pitopalveluyritysten toiminnassa pääroolissa, mutta kuuluvat kuitenkin luontevana osana useimpiin suomalaisiin merkkipäiväjuhliin (esimerkiksi tervetuliaismalja syntymäpäiväjuhlissa tai morsiamen malja häissä). Olisi suomalaisen juhlaperinteen vastaista kieltää alkoholin nauttiminen matkailu- ja pitopalveluyritysten suljettuina yksityistilaisuuksina järjestämässä juhlissa. Kielto myös estäisi pitopalveluyrityksen asiakkaana olevia yksityishenkilöitä järjestämästä omia juhliaan haluamallaan tavalla.

Koska luvanvaraisuuden alan laajentamiselle ei ole hallituksen esityksessä julkituotu mitään hyväksyttäviä perusteluja, niin luvanvaraisuuden alan näin voimakas laajentaminen myös matkailu- ja pitopalveluyrityksiin ei voine olla hallituksen tietoinen tavoite. Anniskelulupaa vailla olevien pitopalveluyritysten yksityistilaisuuksina järjestämät juhlatilaisuudet (häät, syntymäpäiväjuhlat yms.) ovat alkoholin tarjoilun osalta toimintamalli, joka ei aiheuta käytännössä mitään haittoja ympäröivällä yhteiskunnalle. Sen sijaan anniskeluravintoloiden toimintaan liittyy valitettavan paljon viranomaisestenkin toteamaa harmaata taloutta, häiriökäyttäytymistä ja muita sosiaalisia ongelmia. Pitopalveluyritykset suljettujen yksityistilaisuuksien järjestäjinä eivät vastaavia ongelmia yhteiskunnalle aiheuta.

Pitopalveluyritysten (ja muiden vastaavien vain suljettuja yksityistilaisuuksia järjestävien yritysten) ilman palkkiota tapahtuvan alkoholitarjoilun ja anniskeluravintoloiden alkoholiannosten myynnistä aiheutuvien haittojen vertailu osoittaa, että yhteiskunnan intressien mukaista ei ole ohjata ko. pitopalveluyrityksiä muuttamaan toimintaansa anniskelupaikoiksi.

MTK:n käsityksen mukaan jopa satojen uusien anniskelulupahakemusten käsittely ja myöhempi valvonta aiheuttaisi valtiolle suuren määrän tarpeettomia kustannuksia. Valtion niukkoja valvontaresursseja tulisi kohdentaa mieluummin ongelmallisiin anniskeluravintoloihin kuin ongelmattomiin pitopalveluyrityksiin. Pitopalveluyrittäjien omistamien toimitilojen siirtäminen perustettavien kiinteistöosaakeyhtiöitten omistukseen yksinomaan alkoholilain vuoksi olisi myös tarpeeton rasite alan pienyrityksille.

Byrokratian ja yritysten hallinnollisen taakan lisääntymisen vuoksi hallituksen esitys on luvanvaraisuuden alan laajentamisen osalta selvästi myös hallitusohjelman vastainen.

Hallituksen esitys on po. kysymyksen osalta ongelmallinen kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta. Hallituksen esityksessä todetaan, että "...alkoholijuoman välittäminen ilman palkkiota ei ole kielletty, jos luovutuksensaaja olisi oikeutettu ostamaan kyseisen alkoholijuoman." Yhdenvertaisuus lain edessä vaarantuu, kun yksityishenkilö voi edelleenkin ilman pakkiota noutaa laillisesta myyntipaikasta alkoholijuomia toiselle yksityishenkilölle ja luonnollisesti myös anniskeluravintolan pitäjä voi noutaa anniskelupaikassaan myytävät juomat laillisesta myyntipaikasta. Pitopalveluyrittäjä tai muu yksityistilaisuuksina juhlia järjestävä yrittäjä olisi siis ainoa poikkeus vastikkeettoman noutamisen sallivasta säännöstä; pitopalveluyrittäjä ei saisi laillisesta myyntipaikasta

noutaa edes asiakkaan itsensä tilaamia alkoholijuomia, vaikka ei siis perisi asiakkaan juomien noutamisesta mitään palkkiota. Pitopalveluyrittäjä asetettaisiin ammatin perusteella eriarvoiseen asemaan muiden yrittäjien ja kansalaisten kanssa.

MTK esittää lain muuttamista siten, että pitopalveluyrittäjä ja muu juhlapalveluyrittäjä voi noutaa asiakkaansa etukäteen yksityistilaisuuttaan varten tilaamat alkoholijuomat yrittäjän toimipaikkaa lähimpänä sijaitsevasta alkoholiliikkeen myyntipisteestä, kun alkoholin noutamisesta ei peritä mitään palkkiota.

Julkisuudessa esitetyt perusteettomat väitteet ns. matkustajatuonnin holtittomasta lisääntymisestä tämän menettelyn vuoksi voidaan helposti estää rajaamalla noutamisoikeus lähimpään lailliseen myyntipisteeseen. Noutamista ei tarvitse kokonaan kieltää ja vastuullisesti toimivat yritykset voivat palvella asiakkaitaan heidän haluamallaan tavalla myös tässä suhteessa. Eri toimialojen yrittäjät (ravintoloitsijat ja pitopalveluyrittäjät) olisivat lain edessä yhdenvertaisia, molemmat voisivat noutaa yrityksessään tarjoiltavat juomat lähimmästä Alkon myymälästä.

Hallituksen esitys on ongelmallinen myös perustuslain 18 §:ssä taatun elinkeinovapauden näkökulmasta. Pitopalveluyrittäjäyys ei ole luvanvarainen elinkeino, sellaista normia ei ole. Pitopalveluyrittäjät eivät myy alkoholiannoksia, joten ne eivät ole myöskään luvanvaraisia anniskeluravintoloita. Esitetty 85 § kuitenkin tosiasiallisesti johtaisi siihen, että jokainen toimitilansa itse omistava pitopalveluyrittäjä veloitettaisiin hakemaan toiminnalleen lupa. He eivät enää voisi toimia vain pitopalveluyrittäjinä, vaan heidät pakotettaisiin ryhtymään anniskeluravintolan pitäjiksi. Elinkeinovapauden ja yrittäjyyden vapauden näkökulmasta hallituksen esitys on tältä osin hyvin arveluttava.

MTK esittää, että uudessa alkoholilaissa selväsanaisesti todettaisiin suljettujen yksityistilaisuuksien alkoholitarjoilun olevan aina sallittua, kun alkoholin välittämisestä ja luovuttamisesta ei peritä mitään palkkiota. Esitetyn alkoholilain 85 §:ään tulisi lisätä 2 momentti, jonka mukaan *"Alkoholijuomien tarjoilu ja nauttiminen on kuitenkin aina sallittua suljetuissa yksityistilaisuuksissa."*

Tämä ratkaisu estäisi luvanvaraisuuden alan tarpeettoman laajentumisen ja yritysten hallinnollisen taakan lisääntymisen. Se myös selventäisi lain myöhempää tulkintaa viranomaisissa ja tuomioistuimissa.

Helsingissä 6.11.2017

Vesa Malila
lakimies, varatuomari
MTK